

Маткобожик В.М.

*учитель української мови та літератури,
Криворізька загальноосвітня школа I-III ступенів № 114*

МІНІ-ПРОЕКТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Підлітковий вік, мабуть, найкращий і найскладніший у житті людини. Бути одночасно дитиною і у якійсь мірі, дорослою людиною, не так вже й просто. З одного боку тінейджером опікуються батьки, вчителі, а з іншого – реальний світ. І добре, коли дорослі розуміють, що цей період життя особистості – повноцінне людське життя.

Скільки питань, почуттів, проблем, стосунків, емоцій у старшокласників! Скільки бажань! Одне із них – пізнати життя. А це означає, що вчитель повинен дати не тільки ті знання, які знадобляться колись, у майбутньому, а й ті знання, уміння і навички, які допоможуть дитині уже сьогодні.

У досягненні цієї мети в роботі педагогам допоможе метод проектів, який часто використовую особисто я на уроках, наприклад, літератури. Адже проектна технологія передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку її вирішення. Результати запланованої діяльності повинні мати практичну, теоретичну, пізнавальну значимість. Головною складовою методу є самостійність учня [1, ст. 4].

Я часто говорю своїм учням, що література відображає життя, і щоб набути життєвого дорослого досвіду необхідно просто багато читати. У відповідь чую, що «твори дуже великі», «не завжди цікаві», «можна прочитати критичні статті або скористатися довідниками» чи «знайду в Інтернеті». І тоді виникла ідея поєднати учительські вимоги з інтересами і потребами учнів, з їхнім особистим досвідом. Захотілося викликати у підлітків ентузіазм, захопити навіть (на їх думку) нецікавим матеріалом, примусити заговориш щиро, від серця. Так наші уроки перетворилися на проекти. Адже проект – це цільовий акт діяльності, в основі якого лежать інтереси учня [2, ст. 100]. Ось кілька стислих прикладів.

Вивчаючи у 10-ому класі роман П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» досліджували, розмірковували та готували презентації за такими міні-проектами:

1. Дві долі: Чіпка Варениченко та Грицько Чупруненко.
2. Чіпка – жертва чи злочинець?
3. Яких моментів слід уникати майбутнім батькам і матерям у вихованні власної дитини.
4. Інші герої роману. Вплив оточуючих на формування характеру особистості.

5. Як вийти із кризових ситуацій, у які потрапляв Чіпка Варениченко?

Захопила учнів і робота над повістю І.Франка «Перехресні стежки». На уроці позакласного читання групи працювали та виготовляли буклети у таких напрямках:

1. Умови (біографія письменника, злам століть (1990 р.), розквіт таланту і активізація І.Франка як громадянина), у яких писався художній твір.

2. Прототипи повісті (Регіна – Ольга Рошкевич та Целіна Журовська, доктор Є. Рафалович – Євген Олесницький та Лесь Мартович).

3. Сюжетні лінії твору:

- любов;
- боротьба.

4. Чи могли б бути щасливими Євгеній і Регіна?

5. Що значить знайти своє місце у житті (Рафалович – Стальський)?

6. Чому у радянські часи повість у школах не вивчалась?

7. Відеозал «Старшокласник» (перегляд окремих сюжетів фільму «Пастка» за мотивом роману).

Під час вивчення новели М. Коцюбинського «Інтермецо» десятикласники були об'єднані у групи:

1. Теоретики (що називаємо новелою, особливості новели як жанру, художні засоби твору).

2. Історики (політична ситуація тих часів у країні).

3. Психологи (причини виснаження героя, його психологічний стан, чому твір є автобіографічним).

4. Мистецтвознавці (імпресіонізм у літературі та живопису, символи твору).

5. Екологи (підсумки про те, що відновитися людина може тільки на лоні природи).

6. Вернісаж. Випуск газети.

Цікавим і захоплюючим було вивчення і повісті «Тіні забутих предків»:

1. Українські Ромео та Джульєтта:

- ✓ таланти і душевна щирість закоханих;
- ✓ ранні статеві стосунки;
- ✓ тяжка втрата;
- ✓ благородство Івана до Нявки.

2. Звичаї та обряди гуцулів:

- ✓ полонинські звичаї;
- ✓ свята та обряди краян;
- ✓ місцеві вірування;

- ✓ ставлення до худоби.
- 3. Трикутник Іван – Паланга – Юра.
- 4. Вихід з безвихідної ситуації:
  - ✓ поради
  - ✓ прогнози
  - ✓ міркування
  - ✓ побажання
 } про те, як будувати своє життя далі, якщо не можливо бути з коханою людиною.
- 5. Вернісаж та відеозал. Презентації.

Короткотривалими проектами стали уроки з тем:

- ❖ бінарний урок (література-історія) «Доля дітей в період голодомору 1932-1933рр.» 10-11 кл.;
- ❖ гра «Вікна» (за п'єсою І. Карпенка-Карого «Сто тисяч») 8 кл.;
- ❖ урок-дослідження «А жінка в світ приходять...» (Регіна (І. Франко «Перехресні стежки»), Олена (О. Кобилянська «Людина»), Наталка (О. Кобилянська «Царівна») 10 кл.;
- ❖ «Літературна презентація» (за творами У. Самчука та І. Багряного) 11 кл.;
- ❖ «Літературна вітальна» (за творами В. Симоненка) 11 кл.

Бурхливо проходили уроки підготовки до написання творів у 10-11 класах з тем: «Діалог із самим собою», «Я – це я», «Що візьмете з собою у життєву дорогу?», «Красиво жити не заборониш» та ін.

Коли планує проект, майже завжди раджує з дітьми. Разом вирішуємо, хто працює самостійно, хто в групі, кому потрібна допомога вчителя. Завжди кожен знаходить собі справу до душі. Непомітно для самих себе розв'язуємо одночасно декілька цікавих а головне корисних і пов'язаних із справжнім життям завдань.

По-перше, кожен учасник проекту вчиться узгоджувати свої бажання, зусилля, дії з бажаннями, зусиллями, діями інших членів групи.

По-друге, щоб бути кращим, мати вищий рейтинг доводиться працювати з довідковою та додатковою літературою (не кажучи про необхідність читати твори повністю, а не у хрестоматійному варіанті), постійно самодовершуватись. По-третє, задіяно міжпредметні зв'язки (історія, українська мова, зарубіжна література, етика, образотворче мистецтво, музичне мистецтво, біологія, психологія, фізика, інформатика).

По-четверте, завдяки тому, що діти об'єднуються в групи за нахилами, здібностями, талантами або, навпаки, працюють там, де найважче, де відчувають пробіли у знаннях чи вміннях, досягаємо того, що підліток знаходить себе та інтенсивно розвивається (є свої художники, поети, оратори, теоретики, психологи, актори, дизайнери одягу, кореспонденти, прес-секретарі, фахівці з комп'ютерного забезпечення) або почувається впевнено і отримує моральне задоволення

від того, що впорався з тим, про що думав: «Це не для мене», навчився обирати головне. Отже, розв'язуємо не одну, а кілька проблем комплексно.

Таким чином, беручи участь у проектах, учні отримують знання, самостійно проявляючи творче ставлення до них, підкреслюючи власну індивідуальність. Це дає можливість підліткам у своєму житті сягнути вершин довершеності, досягнути гармонії особистості з Природою. А хіба ж не щасливу, морально здорову, впевнену у собі та успішну людину хочемо виплекати ми, педагоги?

Список використаних джерел:

1. Жаровська Н. В., Муляр Т. В. «Метод проектів на уроках української мови та літератури» // Тернопіль-Харків: Ранок, 2010. – 144 с.
2. Когут О. І. «Інноваційні технології навчання української мови і літератури» // Тернопіль: Астон, 2005. – 204 с.

Рупенко Л.В.

*кандидат філологічних наук,
Донецька філія ПВНЗ «Європейський університет»*

ЛИСТ-ЗІЗНАННЯ В КОХАННІ ЯК ОДИН ІЗ ЖАНРОВИХ РІЗНОВИДІВ В ІНТИМНОМУ ЕПІСТОЛЯРІЇ ІВАНА ФРАНКА

Перш ніж звернутися до розгляду жанрових різновидів епістолярію, слід, на нашу думку, визначитися з термінологією, яка стосується поняття «жанр». Так, Г. Поспелов [6, с. 421-428], Г. Абрамович [1, с. 238-244], В. Кожинов [4, с. 914-915], І. Кузьмічов [5, с. 71], Ю. Стенник [7, с. 168], Л. Чернець [10, с. 12-25, 43], Н. Копистянська [2, с. 14-18] відзначають, що в науці й досі немає однастайності щодо визначення як самого поняття «жанр», так і термінів «жанровий різновид», «жанрова модифікація», «жанрова форма». Натомість чітке розмежування термінології подано у працях С. Скварчинської і щорічнику «Питання літературних жанрів».

В. Корнійчук, синтезуючи попередні думки про риси, притаманні поняттю «жанр», наголошував на його ознаках «еластичності, пружності, динаміки. При цьому мова не йде про його безсистемність, невпорядкованість» [3, с. 193].

Н. Копистянська, досліджуючи поняття «жанр», вказує на те, що він не *монолітний* і пропонує виділити чотири взаємопов'язані й взаємозумовлені сфери спіралі відповідно до ступеню абстрактності та